

авіаперевезень / Л.Л. Литвиненко // Вісник соціально-економічних досліджень: зб. наук. праць. – Одеса: Одес. держ. екон. ун-т, 2011. – Вип. 41. – Ч. 2. – С. 65–70.

5. Плешакова О.А. Повышение эффективности функционирования авиакомпании в условиях статистической неопределенности рынка авиауслуг: дис... канд. техн. наук: 05.02.22 / О.А. Плешакова. – М., 2005. – 159 с.

6. Скуратов К.С. Управление развитием авиакомпании в современных условиях: дис... канд. экон. наук: 08.00.05 / К.С. Скуратов. – М., 2003. – 153 с.

7. Ishutkina M.A. Analysis of the Interaction Between Air Transportation and Economic Activity: A Worldwide Perspective. Report

№ICAT-2009-2 / M.A. Ishutkina, R. J. Hansman. – Cambridge: MIT International Center for Air Transportation, 2009. – 313 p.

8. Miyoshi Ch. Analysis Of The Effects Of Air Transport Liberalisation On The Domestic Market In Japan. PhD Thesis / Ch. Miyoshi. – Cranfield, 2007. – 324 p.

9. Nair K. S. Sujith The Analysis of Airline Business Models in the Development of Possible Future Business Options / Sujith K. S. Nair, M. Palacios, F. Ruiz // World Journal of Management. – March 2011. – Vol. 3. – №1. – Pp. 48–59.

10. Yilmaz A.K. The Corporate Sustainability Model for Airline Business / A.K. Yilmaz // The Corporate Sustainability Model for Airline Business. – 2008. – №3. – Vol. 22. – Pp. 304–317.

В.Д. МУСІЄНКО,
к.т.н., Криворізький економічний інститут ДВНЗ «КНУ»,
О.Г. ГОЛОВАНЬ,
магістрант, Криворізький економічний інститут ДВНЗ «КНУ»

Функціонування витратного методу оцінки вартості промислового підприємства

Розглянуто основні підходи до оцінювання вартості підприємств. Проаналізовано використання витратного підходу для гірничо-збагачувальних підприємств Криворізького регіону на прикладі ПАТ «ІНГЗК». Виявлено переваги та недоліки даного підходу.

Ключові слова: вартість підприємства, підходи до оцінювання вартості, витратний підхід, оцінка вартості, активи, власний капітал.

Rассмотрены основные подходы к оценке стоимости предприятий. Проанализировано использование затратного подхода для горно-обогатительных предприятий Криворожского региона на примере ОАО «ИНГОК». Выявлены преимущества и недостатки данного подхода.

Ключевые слова: стоимость предприятия, подходы к оценке стоимости, затратный подход, оценка стоимости, активы, собственный капитал.

The main approaches to the valuation of companies are considered. The cost approach using for mining companies in Kryvyi Rih region is analyzed on the example of PJSC «InGOK». Advantages and disadvantages of this approach are discovered.

Keywords: enterprise value, approaches to valuation, cost approach, valuation, assets, equity.

Постановка проблеми. Технології оцінювання підприємства стають більш затребуваними в Україні, хоча розвиваються поки що в напрямі використання витратних підходів. Іноземні інвестори, які приходять на ринки України, наполягають на застосуванні сучасних методів оцінювання підприєм-

ства, переважно дохідного підходу, для отримання реалістичної уяви про потенційні можливості господарюючого суб'єкта.

За таких умов оволодіння міжнародними методиками визначення вартості та запровадження сучасної системи вартісноорієнтованого менеджменту є передумовою успішної діяльності підприємства, аналітичний інструмент підвищення його інвестиційної привабливості.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. У літературі, присвяченій питанням оцінки вартості підприємств, згадується значна кількість методів і способів такої оцінки. Окремі методи мають ряд модифікацій і різновидів, що створює додаткові складності при їх ідентифікації та використанні. Звідси – необхідність чіткої класифікації методів оцінки вартості майна підприємств.

Наукові розробки, пов'язані з оцінкою вартості підприємства та з підвищенням вартості, активно досліджувалися українськими практиками та вченими, зокрема І.О. Бланком, Т.В. Момот, А.М. Поддєрьогіним, О.О. Терещенко та іншими. Дана тема широко розроблена західними науковцями. Питанням вартості підприємства, її підвищення займалися Т. Коупленд, Т. Коллер, Дж. Мурин, Б. Джордан, А. Кеовн, Д. Скот та інші. Незважаючи на високий рівень опрацювання, вони не дозволяють досягти високих результатів в оцінці вартості вітчизняних підприємств, оскільки не відображають специфіку ринкових відносин у нашій країні [3].

Незважаючи на досягнення зарубіжних та вітчизняних вчених, актуальними залишаються дослідження концептуальних підходів і технологій оцінювання вартості підприємства.

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Вартість – еквівалент цінності об'єкта, виражений у грошовій формі. Різні концепції сутності підприємства обумовлюють існування різних концепцій вартості підприємства. Так, вартість підприємства може розглядатися як сукупна вартість активів підприємства, як вартість накопиченого досвіду, як вартість створеного на підприємстві прибутку. При оцінці вартості підприємство доцільно розглядати як об'єкт, що виробляє певні блага для суспільства і приносить користь своєму власникові. Відповідно вартість підприємства розглядатиметься як грошовий еквівалент користі, яку створює підприємство для свого власника. Залежно від користі, яку створює підприємство, виокремлюють різні види вартості підприємства: балансову, ринкову, ліквідаційну, вартість відтворення, вартість заміщення, інвестиційну вартість та деякі інші [3].

Метою статті є теоретичне опрацювання витратного підходу до оцінки вартості підприємства та практична реалізація на прикладі ПАТ «ІНГЗК», визначення основних показників витратного методу для вітчизняних підприємств у сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу. Оцінювання вартості підприємства – це впорядкований, цілеспрямований процес визначення в грошовому виразі вартості об'єкта власності з урахуванням потенційного і реального доходів, які він забезпечує в певний період в умовах конкретного ринку.

Головна складність визначення ринкової вартості підприємства полягає в необхідності проведення системних розрахунків і узгодження таких основних складових: ринкової вартості всіх активів підприємства, ефективності розподілу та використання виробничих ресурсів, якості господарських процесів, ринкової позиції та конкурентоспроможності підприємства тощо.

Оцінювання підприємства здійснюють з метою:

- підвищення ефективності поточного управління суб'єктом господарювання;
- визначення вартості цінних паперів у разі купівлі–продажу акцій підприємств на фондовому ринку. Для прийняття обґрунтованого інвестиційного рішення необхідно оцінити власність підприємства і частку власності, яка припадає на пакет акцій, що був придбаний, а також можливі майбутні доходи від бізнесу;
- визначення вартості підприємства у разі його купівлі–продажу повністю або частинами. Коли власник підприємства вирішує продати свій бізнес або один із членів товариства – пай, виникає потреба у визначенні ринкової вартості підприємства або частини його активів. У ринковій економіці доволі часто необхідно оцінити підприємство для підписання договору, що дає змогу встановити частки співвласників у разі розірвання договору або смерті одного з партнерів;
- реструктуризації підприємства. Ліквідація підприємства, злиття, поглинання або виокремлення самостійних підприємств зі складу холдингу передбачає проведення його ринкового оцінювання, оскільки необхідно визначити ціну купів-

лі або викупу акцій, конвертації, величину премії, яку виплачують акціонерам фірми, що поглинається;

- розроблення плану розвитку підприємства. В процесі стратегічного планування важливо оцінити майбутні доходи підприємства, ступінь його стійкості і цінність іміджу;

- визначення кредитоспроможності підприємства і вартості застави при кредитуванні. В цьому разі оцінювання потрібне тому, що величина вартості активів за бухгалтерською звітністю може значно відрізнятись від ринкової вартості;

- страхування, в процесі якого виникає потреба у визначенні вартості активів напередодні втрат;

- прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Інфляція спричиняє спотворення фінансової звітності підприємства, тому періодичне переоцінювання майна дає змогу підвищити її реалістичність, що є базою для прийняття фінансових рішень;

- реалізація інвестиційного проекту розвитку підприємства. В цьому разі для його обґрунтування необхідно знати початкову вартість підприємства загалом, його власного капіталу активів, бізнесу [5].

У зарубіжній та вітчизняній практиці оцінки вартості майна найбільшого поширення дістали три методичні підходи до оцінки вартості підприємства, зокрема заснований на оцінці потенційних доходів підприємства, майновий (витратний), ринковий.

У рамках цих підходів розрізняють окремі методи оцінки. Причому жоден з підходів чи методів не має принципових переваг перед іншими. Досить часто в практичній роботі з оцінки вартості підприємства оцінювач застосовує кілька методичних підходів, що найповніше відповідають конкретним умовам, об'єктам та меті оцінки, наявності й достовірності інформаційних джерел для її проведення.

Розглянемо особливості витратного підходу. Майновий (витратний) підхід базується на оцінюванні витрат на відтворення (заміщення) або визначенні можливої вартості реалізації різних видів активів: матеріальних (основних і обігових) та нематеріальних, у тому числі прав на інтелектуальну власність (патентів, ліцензій, торгової марки).

Сутність витратного (майнового) методичного підходу полягає в оцінці вартості підприємства з погляду витрат на його створення за умови, що підприємство продовжує і має намір функціонувати далі.

Витратний підхід найбільш прийнятний для оцінки об'єктів спеціального призначення, для нового будівництва, для визначення варіанта найкращого та найбільш ефективного використання землі, а також у цілях страхування. Інформація, що береться до уваги при здійсненні оцінки, включає дані про ціни на землю, будівельні специфікації, дані про рівень заробітної плати, вартість матеріалів, витрати на обладнання, накладні витрати. Необхідна інформація залежить від специфіки об'єкта, що оцінюється. Витратний підхід найчастіше використовується при оцінці нерухомості, але, як правило, не застосовується для оцінки унікальних об'єктів, що мають історичну та духовну цінність.

Перевагами оцінки вартості при витратному підході є можливість обліку впливу виробничо-господарських факторів на зміну вартості активів, розвиток технології з урахуванням ступеня зносу активів. Розрахунки оцінки вартості підприємства обґрунтовані, оскільки спираються на фінансові та облікові документи [4].

Розглянемо особливості розрахунку витратного підходу на прикладі ПАТ «ІНГЗК». ПАТ «Інгулецький гірничо-збагачувальний комбінат» – найбільше в Україні підприємство з виробництва залізорудного концентрату. В листопаді 2007 року компанія Metinvest B.V (Нідерланди) стала власником 82,462026% акцій ПАТ «Інгулецький гірничо-збагачувальний комбінат». Про це підприємство повідомило на офіційному інтернет-ресурсі Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку. За інформацією підприємства, пакет акцій Metinvest B.V становить 2 млрд. 269 млн. 046 тис. 230 штук акцій ІНГЗК номінальною вартістю 0,25 грн. за акцію.

Важливим показником, що характеризує ресурсний потенціал підприємства і є ключовим при використанні витратного методу, вважається «вартість чистих активів». В економічній літературі зазвичай цей показник ототожнюється з поняттями «чиста балансова вартість» (ЧБВ), «чиста вартість майна», «власний капітал». Показник чистих активів найбільш точно відображає ринкову вартість підприємства. Водночас показник «вартість чистих активів» має свої недоліки: він не враховує кон'юнктуру ринку і майбутній дохід та прибуток.

Розрахуємо вартість підприємства за даними до та після придбання компанією Metinvest B.V підприємства ПАТ «ІНГЗК» за показником «вартість чистих активів». При відносній простоті цього показника, який може бути розрахований за даними балансу як зовнішніми оцінювачами, так і внутрішніми користувачами даної інформації, слід зупинитися на методичних неточностях його підрахунку. Так, за Методикою оцінки майна [4, п. 30], затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від 10.12.2003 №1891, чиста вартість цілісного майнового комплексу підприємства визначається за формулою:

$$ЧВ = (НА + ОА + Вмп) - (Знв + Дзоб + Пзоб), \quad (1)$$

де НА – вартість необоротних активів;

ОА – вартість оборотних активів;

Вмп – вартість витрат майбутніх періодів;

Знв – вартість забезпечень наступних виплат і платежів;

Дзоб – вартість довгострокових зобов'язань;

Пзоб – вартість поточних зобов'язань.

Для ПАТ «ІНГЗК» вартість чистих активів за даними 2006 року є такою:

$$ЧВ = (1357250 + 852886 + 2293) - (13353 + 10001 + 468734) = 1720341 \text{ (тис. грн.)}$$

Порівняємо значення даного показника за період 2008 року:

$$ЧВ = (1693574 + 6726606 + 6002) - (20500 + 77636 + 2040256) = 6287790 \text{ (тис. грн.)}$$

Як бачимо, вартість підприємства зросла досить стрімко. Логіка побудови цього показника полягає у зменшенні вар-

тості активів на вартість зобов'язань, що відповідає міжнародним стандартам оцінки. Проте включення такого елемента, як «витрати майбутніх періодів», до складу активів і відсутність у формулі показника «доходи майбутніх періодів» свідчить про однобокий підхід до формування фінансового результату, що виникатиме в майбутньому. Подібні неточності враховано в Методичних рекомендаціях щодо визначення вартості чистих активів акціонерних товариств, затверджених Рішенням ДКЦПФР №485 від 17.11.2004.

До розрахунку обсягу чистих активів включаються нематеріальні активи, які відповідають таким умовам: безпосередньо використовуються підприємством в основній діяльності та приносять дохід; мають документальне підтвердження витрат на їх придбання (створення); право на володіння даними нематеріальними активами, підтвержене документально, відповідно до законодавства України. За наявності у підприємства на кінець року резервів за сумнівними боргами і знецінюванням цінних паперів показники статей, у зв'язку з якими вони створені, відображаються з відповідним зменшенням їх балансової вартості на вартість таких резервів. Такі статті балансу, як витрати майбутніх періодів та доходи майбутніх періодів, потрібно брати з протилежними знаками, ніж це передбачено методичними рекомендаціями. Різниця між ними є ніщо інше як прибуток майбутніх періодів, який не може відноситися до зобов'язань, а тому повинен прирівнюватись до власного капіталу (як і прибуток поточного періоду). Виходячи з рівності активів та пасивів балансу маємо формулу:

$$НА + ОА + Вмп = К + Знв + Дзоб + Пзоб + ДМП. \quad (2)$$

Використовуючи балансовий прийом при згортанні доходів майбутніх періодів з витратами (майбутній прибуток), необхідно скоригувати на цю величину власний капітал.

Отримуємо балансове рівняння:

$$НА + ОА = [К + (ДМП - ВМП)] + Дзоб + Пзоб + Знв. \quad (3)$$

У квадратних дужках маємо власний та прирівняний до нього капітал, а останні три складові правої частини рівняння – це зобов'язання [3].

Звідси вартість чистих активів має розраховуватися за формулою:

$$ВЧА = НА + ОА - (Дзоб + Пзоб + Знв), \quad (4)$$

де ВЧА – вартість чистих активів.

Станом на кінець 2006 року вартість чистих активів становила:

$$ВЧА = (1357250 + 852886 - 13353 + 10001 + 468734) = 1718048 \text{ (тис. грн.)}$$

Відповідно розрахунок даного показника за даними 2008 року становить:

$$ВЧА = (1693574 + 6726606) - (20500 + 77636 + 2040256) = 6281788 \text{ (тис. грн.)}$$

Як бачимо, значення вартості чистих активів істотно збільшується в період з 2006 по 2008 рік. Це пов'язано зі значним покращенням показників діяльності підприємства в цілому, зокрема підвищення за статтями необоротних та

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

оборотних активів, а також поточних та довгострокових зобов'язань. Проте більш наочно зміну вартості майна не можна простежити на основі двох років. Тому розглянемо зміну даного показника за більш тривалий період, а саме 2007–2011 роки (табл. 1).

За даними щодо основних показників діяльності ПАТ «ІнГЗК» розрахуємо чисту вартість активів (табл. 2).

Розглянемо темп приросту вартості протягом аналізованого періоду (табл. 3).

Отже, вартість підприємства з плином часу збільшується, проте не рівномірно. Так, можна спостерігати значне зростання вартості у 2008 році – на 178,6% та, своєю чергою, стрімке зниження у 2009 році. Така ситуація пов'язана з процесом нерівномірної зміни таких показників, як: збільшення необоротних та одночасне зменшення оборотних активів, значне збільшення витрат майбутніх періодів (майже в чотири рази, тобто на 22 737 тис. грн.), зростання вартості поточних зобов'язань. Крім того, 2008 рік характеризувався нестабільністю зовнішніх факторів, таких як економічна криза, інфляційні процеси та ін. Помітне зменшення вартості в 2011 році викликане стрімким зростанням (майже вдвічі) необоротних активів за рахунок зростання незавершеного будівництва (на 55 530 тис. грн., тобто на 8%) та вартості основних засобів, помітно зросли показники готової продукції (на 24%) та товарів, а також зменшення коштів у національній та іноземній валюті (відповідно на 99,6 та 99,08%). Поточні зобов'язання зросли за рахунок показника поточних заборгованостей за довгостроковими зобов'язаннями з 662 913 до 6 102 567 тис. грн. та кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги у 8 разів.

Загалом, ПАТ «ІнГЗК» є досить перспективним підприємством, його діяльність можна вважати прибутковою, оскільки значення показників фінансової стійкості постійно зростають; підприємство займає лідерські позиції на ринку за рівнем оновлення виробничих потужностей, введення новіт-

ніх технологічних розробок щодо підвищення якості продукції. Системи сертифікації відповідають міжнародним стандартам. Отже, вартість підприємства в таких умовах постійно збільшується.

Підкреслюючи значимість оцінки вартості підприємства з погляду витратного (майнового) підходу, необхідно зазначити і недоліки цієї оцінки, а саме: використання методів витратного підходу до оцінки вартості не дає інформації про фінансові результати роботи підприємства, які є функцією його операційної (основної), фінансової та інвестиційної діяльності, що насамперед може зацікавити інвестора; витратні методи оцінки не дають змогу прослідкувати зв'язок між фактичними та майбутніми результатами діяльності підприємства; не може бути використаний для оцінки для всіх без винятку об'єктів. Такий підхід недоречно застосувати при оцінці унікальних об'єктів, які мають історичну цінність, естетичні характеристики, або, навпаки, морально застарілих об'єктів.

Таким чином, розрахунок вартості для гірничо-збагачувальних підприємств дає змогу оцінити:

1. Яким чином і в якому кількісному вимірі часткові показники діяльності підприємства, такі як вартість активів, та зміни в їхніх складових впливають на вартість підприємства. Що є причиною нерівномірної зміни вартості підприємств у часі. Вартість активів підприємства доречно розглядати з урахуванням понесених витрат та подальшої розробки заходів щодо їхньої мінімізації.

2. Якою мірою фактори зовнішньої та внутрішньої дії (економічне становище, політична стабільність, тенденції зміни внутрішньогосподарського механізму, та ін.) можуть впливати на тенденцію зміни витрат підприємства та як це впливає на вартість.

3. Виявлення тенденції зміни вартості в часі дає змогу розробити комплекс заходів, спрямованих на підтримання стабільності функціонування підприємства на ринку, а отже і перспективу збільшення його вартості в майбутньому.

Таблиця 1. Основні показники діяльності ПАТ «ІнГЗК» за 2007–2011 роки, тис. грн.

Значення показника	Роки				
	2007	2008	2009	2010	2011
Необоротні активи	1419262	1693574	4563303	4742360	8726352
Оборотні активи	1617927	6726606	5632716	72252286	11822216
Витрати майбутніх періодів	7429	6002	28739	699	225
Забезпечення наступних виплат і платежів	23392	20500	4154459	440870	425710
Довгострокові зобов'язання	0	77636	1016655	1429184	66841
Поточні зобов'язання	764693	2040256	1479826	3417589	10344113

Таблиця 2. Аналіз вартості ПАТ «ІнГЗК» за 2007–2011 роки

Значення показника	Роки				
	2007	2008	2009	2010	2011
ЧВ	2256533	6287790	3573818	71707702	9712129
ВЧА	2249104	6281788	3545079	71707003	9711904

Таблиця 3. Аналіз приросту вартості ПАТ «ІнГЗК» протягом 2007–2011 років, %

Значення показника	Роки				
	2008/2007	2009/2008	2010/2009	2011/2010	2011/2007
ЧВ	178,6483	-43,16257	1906,473	-86,45595	330,40049
ВЧА	179,3018	-43,56577	1922,719	-86,45595	331,81213

Висновки

Витратний підхід ґрунтується на обліку принципів корисності і заміщення. Він пропонує визначення поточної вартості витрат на відтворення або заміщення об'єктів оцінювання в поточних цінах і наступне коректування (зменшення) її на суму зносу (амортизації), тобто за витратами. Розрахунок вартості підприємства за визначеним алгоритмом дає змогу визначити показники діяльності підприємств та характер їх зміни, а також дати характеристику системі витрат на підприємстві.

Методи витратного підходу є досить простими для розрахунку. Для використання цих підходів необхідно знати ринкові ціни на певні активи, інформація про які є доступною, тому методи витратного підходу можуть використовуватися для оцінки вартості українських підприємств без обмежень. Отже, перед здійсненням оцінки вартості підприємства мають враховуватися: мета здійснення оцінки, переваги та недоліки кожного методу, можливість застосування методу для оцінки вартості даного типу підприємства та обмеження,

що накладені на застосування методу реаліями української економіки.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні».
2. Базилінська О.Я. Вартість підприємств: порівняльна характеристика методів її оцінки / Базилінська О.Я. // Проблеми матеріальної культури. – Економічні науки. – 2009 – С. 7–9.
3. Бродська І.І. Теоретико-прикладні засади застосування сучасних методичних підходів до оцінки вартості підприємства / Бродська І.І. // Економічний форум. 3/2011, Гроші, фінанси і кредит.
4. Аналіз і оцінка прибуткової нерухомості. Д. Фрідман, Н. Ордуей. – М.: Справа Лтд., 1995.
5. Островська Г. Оцінювання вартості підприємства як основа ефективного управління / Г. Островська // Галицький економічний вісник. – 2011. – №1(30). – С. 107–115 – (економіка та управління національним господарством).

УДК 338.436

Е.Е. САВИЦЬКИЙ,
аспірант, Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана

Інноваційна компонента розвитку сільськогосподарських підприємств в Україні

Статтю присвячено дослідженню напрямів розвитку аграрного сектору України в контексті інноваційної діяльності підприємств. Досліджено рівень інноваційної активності виробників сільськогосподарської продукції в Україні, виявлено проблеми та перспективи розвитку АПК України на інноваційній основі.

Ключові слова: сільськогосподарські підприємства, інноваційні технології, впровадження інноваційних технологій, державна підтримка інноваційного розвитку АПК.

Статья посвящена исследованию направлений развития аграрного сектора Украины в контексте инновационной деятельности предприятий. Исследован уровень инновационной активности производителей сельскохозяйственной продукции в Украине, выявлены проблемы и перспективы развития АПК Украины на инновационной основе.

Ключевые слова: сельскохозяйственные предприятия, инновационные технологии, внедрение инновационных технологий, государственная поддержка инновационного развития АПК.

The article deals with the investigation of the trends of the Ukrainian agricultural sector development in context of enterprises innovation activity. The level of innovation activity of

the agricultural producers of Ukraine is analyzed, the problems and perspectives of the Ukrainian agricultural development on the basis of innovation technologies are identified.

Keywords: agricultural enterprises, innovative technologies, introduction of innovative technologies, state support of innovative development of agriculture.

Постановка проблеми. Підтримка усталеного економічного зростання країни в умовах перманентних змін зовнішнього технологічного середовища на даний момент стає можливою лише завдяки широкому впровадженню інноваційних технологій. Даний тезис переконливо підтверджують основні показники розвитку найбільш економічно розвинених країн світу, які одержали та утримують лідерство у світовій економіці саме завдяки інноваційним технологіям. Як засвідчують статистичні оцінки, провідна сімка світових виробників має у своєму володінні 46 із 50 існуючих інноваційних макротехнологій та утримує до 80% усього світового ринку інноваційних технологій. Переважною більшістю (понад 80%) ліцензій, патентів, різноманітних технічних та комерційних ноу-хау володіють саме транснаціональні корпорації із розвинутих країн, що посилює їхнє технологічне лідерство на світовому ринку. На даний момент можемо констатувати, що низький рівень інноваційного розвитку віт-